

Nekatera stališča koroških dijakov do nasilja v družini

SOME VIEWS OF CARINTHIAN PUPILS TO DOMESTIC VIOLENCE

Jovita POGOREVC MERČNIK¹

1 Center za socialno delo Slovenj Gradec

Kaj je znanega?

Splošna zasvojenost z internetom pri nas in v svetu narašča ter vpliva na psihofizično zdravje, medosebne odnose in druga pomembna področja življenja. V slovenski jezik imamo za zdaj prirejen le merski pripomoček za ocenjevanje problematične rabe interneta. Zato se kaže potreba po dodatnih merskih pripomočkih za ocenjevanje tega pojava.

Kaj je novega?

V pričujočem prispevku smo preverjali psihometrične značilnosti samoocenjevalnega vprašalnika za merjenje splošne zasvojenosti z internetom. Ugotavljamo, da je ta merski pripomoček zanesljiv, njegovo veljavnost pa je potrebno še dodatno preveriti.

Navajajte kot:

Pogorevc Merčnik J. Nekatera stališča koroških dijakov do nasilja v družini. Javno zdravje 2018; 2(2): 2-8.

Prispelo:

9. 4. 2018

Sprejeto:

1. 10. 2018

Korespondenca:

csdsg.koor.nas@gov.si

Članek je licenciran pod pogoji Creative Commons Attribution 4.0 International licence. (CC-BY licenca). The article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC-BY license).

Izvleček

Slovenska zakonodaja predvideva ničelno toleranco do nasilja v družini. Posebna skrb je namenjena otrokom, kar se v slovenski družbi še ne uresničuje v celoti. Na uporabo nasilja v družini vplivajo različni dejavniki, tudi stališča posameznika. V raziskavi želimo ugotoviti, kakšna so stališča do tega pojava med koroškimi srednješolci. Za pridobivanje podatkov smo uporabili Likertovo lestvico stališč, s katero smo ugotavljali stopnjo strinjanja s trditvami, ki se nanašajo na nasilje v družini na področju mitov, partnerske zveze ter vzgojnih ravnanj. Rezultati raziskave v sklopu trditev, ki se nanašajo na mite o nasilju v družini, kažejo, da se je pri nekaterih trditvah pokazala neopredeljenost dijakov, pri ostalih je bila izražena kritičnost. Ta se je pokazala tudi pri uporabi nasilnih ravnanj v partnerskih odnosih, kjer so bile zaznane statistično pomembne razlike, ki kažejo na večjo kritičnost pri deklicah. V sklopu trditev o vzgojnem delovanju dijaki izražajo sprejemanje nasilnih ravnanj. Ugotavljamo, da bi bila med srednješolci potrebna izvedba izkustvene dejavnosti, s katero bi vplivali na njihova stališča v smeri spodbujanja kritičnega razumevanja posameznih nasilnih ravnanj ter občutljivosti do tega pojava.

Ključne besede nasilje v družini, dijaki, stališča, miti, partnerska zveza, vzgojna ravnanja

Abstract

Slovenian legislation foresees zero tolerance for domestic violence, with special concern for children, which is not yet fully realized in Slovenian society. Decision to use domestic violence is influenced by various factors, including views of the individual. In this study we want to find out what are the views of this phenomenon among Carinthian secondary school pupils. We used the Likert scale of attitudes to determine degree of agreement with the claims related to domestic violence in the area of myths, partner relationship and educational practices. Within the assertions concerning myths about domestic violence, certain claims showed undetermined pupils, while others expressed criticality. This was also demonstrated by the use of violent behavior in partner relationships, where statistically significant differences were detected, which showed greater criticality in girls. As part of claims about education, pupils express the acceptance of violent behavior. We find that secondary school pupils need an activity that would influence their views in the direction of encouraging a critical understanding of individual violent behavior in the context of domestic violence.

Key words domestic violence, pupils, views, myths, partnership, educational practices

I UVOD

Otroci v naši državi uživajo posebno varstvo in skrb, ki sta primerna njihovi starosti in zrelosti (1). V skladu s tem je tudi za področje nasilja v družini opredeljeno, da je telesno kaznovanje otrok prepovedano ter prav tako vsako dejanje, namenjeno kaznovanju otrok, ki ima elemente fizičnega, psihičnega ali spolnega nasilja ali zanemarjanja kot vzgojne metode (2). Kljub zakonskemu varstvu so otroci še vedno izpostavljeni nasilju v družini. To kažejo ugotovitve raziskav, ki so bile opravljene na tem področju. Že samo dejstvo, da se nasilje v družini nad otroki proučuje, kaže, da je ta pojav v družbi prisoten. V slovenskem prostoru dodatno težavo pri proučevanju nasilja v družini kot družbenega problema predstavljajo številni stereotipi v povezavi z družino in družinskimi zvezami ter vlogami, ki s tradicionalnega vidika družino razumejo kot kraj zavetja in varnosti (3).

2 POVEZANOST DOŽIVLJANJA NASILJA V DRUŽINI Z VEDENJEM OTROK

Nasilje v družini je opredeljeno tudi kot samostojno kaznivo dejanje (4). Vendar pa prihaja do razkoraka pri opredelitvi nasilja v družini na podlagi Zakona o preprečevanju nasilja v družini ter sodne prakse, ki lažje oblike fizičnega kaznovanja otrok ne označuje kot kaznivo dejanje, kar postavlja vprašanje, ali takšne vzgojne metode ogrožajo otroka in je potrebno posredovanje države z delovanjem centra za socialno delo (5). Pri tem je treba opozoriti, da je bila v letu 2016 pri dopolnjevanju Zakona o preprečevanju nasilja v družini dodana določba, ki telesno kaznovanje prepoveduje. Sodna praksa pa se v zvezi s tem členom po omenjenem letu še ni razvila. Kljub temu je zakonska podlaga v okviru Zakona o preprečevanju nasilja v družini za zaščito otrok, kjer so se nasilna ravnanja uporabljala za kaznovanje otrok, obstajala že prej, saj za otroke predvideva posebno varstvo in skrb. Kot nasilje v družini se prav tako opredeljuje tudi prisotnost otrok ob izvajanju nasilja.

Nasilje preko učenja lahko postane način za odgovor na stres ali način za reševanje sporov, prav tako lahko opazovanje nasilja v družini ali neposredno doživljanje tudi zviša toleranco za nasilje (6). V družinah, kjer so otroci prisotni in spremljajo intimno partnersko nasilje med staršema, obstaja možnost, da se pojavijo psihične, socialne težave in težave v šoli. Otroci se hitreje učijo agresivnega vedenja, ki ga lahko usmerijo tudi na svojo mater, lahko pa kljub vsemu razvijejo zrelo, primerno vedenje (7). Iz tega razumemo, da so odnosi v družinskem okolju med starši in otroki pomembni in imajo vpliv na ravnanja otrok tudi izven družinskega okolja, tudi na vpletenost v vrstniško nasilje.

Ugotavlja se namreč, da so žrtve vrstniškega nasilja pogostejše otroci, ki jih starši zavračajo, jih ne sprejemajo, jih nadzirajo, mladi, ki svoje starše doživljajo kot nadzirajoče in z njihove strani ne doživljajo pozitivnih čustev, skrbi in podpore, pa so pogostejše povzročitelji vrstniškega nasilja (8).

Povezanost viktimiziranosti otroka v družini z udeležbo v nasilju v šoli so med učenci tretje triade ugotavljali tudi na Inštitutu za kriminologijo pri Pravni fakulteti. Izpeljali so sklep, da se med proučevano populacijo nasilje v družini dogaja v družinah četrte anketiranih otrok ter da se nasilje v družini povezuje z nasiljem v šoli (9).

Nasilju v družini je izpostavljenih več slovenskih srednješolcev, kot je uradno zabeleženih primerov na centrih za socialno delo in policiji, prav tako srednješolci povedo, da je med oblikami nasilja v družini prevladujoč psihični pritisk (10). Do nasilja v družini, kjer so v vlogi povzročitelja starši, običajno pride zaradi sprožilnih elementov, kar so raziskovali med učenci na dveh OŠ v Sloveniji. Izkazalo se je, da so to pogosto slabše ocene ali vzgojni ukrepi v šoli (11).

Zgoraj omenjene ugotovitve kažejo, da je vrstniško nasilje v precejšni meri povezano z doživljanjem nasilja oz. doživljanjem negativnih občutij v primarni družini. Iz navedenega tako razumemo, da se doživljanje nasilja v primarnem okolju razume kot dejavnik tveganja za pojav nasilnih ravnanj posameznika in tudi vrstniškega nasilja. Med starši in otroki namreč veljajo dolgotrajni intimni medosebni odnosi, v katerih so starši prvi model vedenja pred vstopom v vrtec oz. šolo, ki ga otroci posnemajo. Zato je pomembno, kakšni odnosi in vzorci vedenja prevladujejo v družini, saj poleg izražanja samega sebe, sposobnosti za reševanje in premagovanje vsakodnevnih težav in obremenitev otrokov vrednostni sistem zasnujejo spodbude in zgledi njemu najbližjih oseb (12).

3 POMEN STALIŠČ PRI POJAVU NASILJA V DRUŽINI

Iz spoznanega razumemo, da družina, kvaliteta življenja in odnosov v njej zelo pomembno vplivata na otroke ter njihovo vedenje in ravnanje v poznejši dobi, ko začnejo vzpostavljati odnose z drugimi, izven domačega okolja. Zato je pomembno, da se starši, ki imajo pri tem pomembno vlogo, zavedajo svojih vedenj in ravnanj, ki vplivajo na oblikovanje osebnosti njihovih otrok.

Vedenja in ravnanja posameznika so običajno v skladu z njegovimi stališči. Gre za celoto prepričanj, čustev in vrednostnih ocen do različnih socialnih situacij in objektov, ki delujejo kot trajna pripravljenosti za določen način vedenja (13). Stališča so pomemben del osebnosti, vplivajo na vse duševne procese: učenje in pomnjenje, pozornost, zaznavanje, odločanje, presojanje in čustva. Stališča usmerjajo pozornost, bolj smo osredotočeni na dejstva in situacije, ki se skladajo z našimi stališči (14).

Stališča so socialno pridobljene strukture osebnosti, ki jih oblikujemo in spreminjamo skozi celo življenje, so pomemben rezultat socializacije človeka. Sprejememo in formiramo jih skupaj s sprejemom socialnega znanja, izkušenj, norm in okolja (15).

Pojem stališč lahko igra osrednjo vlogo pri socialno-psihološkem modelu razlage in napovedovanja človekovega obnašanja. Stališča usmerjajo naše početje v svetu in obratno, spremembe v socialnem svetu se najprej odrazijo v spremembah naših stališč,

ki nato vplivajo na spreminjanje naših dejanj in vedenjskih oblik (15).

Na področju stališč in prepričanj, povezanih z nasiljem v družini, je bilo med slovenskimi prebivalci ugotovljeno, da se med njimi kaže dvojnost glede nasilja nad ženskami. Na eni strani se kaže zavedanje tega pojava, ki je razumljen kot družbeni problem, hkrati pa se ugotavlja, da obstaja visoka toleranca do nekaterih oblik nasilja in da velja prepričanje, da je nasilje v družini zasebni problem. Prav tako slovenska javnost še vedno verjame v stereotipe in mite, ki jih na področju nasilja v družini in nad ženskami poznamo, ter takšnih ravnanj ne prepoznajo kot širšega družbenega problema (16).

Primerjava podatkov javnomnenjskih raziskav v Sloveniji iz let 2005 in 2012 kaže, da se je občutljivost do nasilja med Slovenci znižala, povečala se je toleranca do nasilja nad ženskami ter prenašanja odgovornosti in krivde na žrtve, prav tako se je povečalo prepričanje, da je nasilje v družini zasebni in ne javni problem (17).

4 METODOLOŠKE ZNAČILNOSTI RAZISKAVE

V pričujoči raziskavi smo proučevali nekatera stališča koroške srednješolske populacije do nasilja v družini. V teoretičnem delu omenjene raziskave kažejo, da se doživljanje nasilja pri otrocih v družini še vedno pojavlja, kar pri mlajši generaciji vpliva na oblikovanja stališč, da so takšna ravnanja sprejemljiva in jih je v medosebnih odnosih dovoljeno uporabljati. To ne prispeva pozitivno k uveljavljanju ničelne tolerance do nasilja v družini. V

empiričnem delu raziskave se želimo seznaniti s stališči dijakov na Koroškem do nasilja v družini, da bi prepoznali potrebe po vplivanju na spreminjanje teh v smeri ničelne tolerance do obravnavanega pojava.

Z Likertovo lestvico stališč smo želeli ugotoviti stopnjo strinjanja koroških dijakov s trditvami, ki se nanašajo na nasilje v družini na področju mitov, partnerske zveze ter vzgojnih ravnanj. Lestvica je vsebovala 16 trditev, razdeljenih na tri zgoraj omenjene sklope. Dijaki so izrazili stopnjo strinjanja s trditvami s pomočjo 5-stopenjske lestvice. Za zbiranje podatkov smo kot instrument uporabili modificiran anketni vprašalnik avtorjev Sedmak, Kralj, Medarić in Simčič (2006). Likertova lestvica stališč je bila oblikovana v spletnem anketarju 1ka, ki smo ga ob podpori in v dogovoru z vodstvom srednjih šol posredovali dijakom v izpolnjevanje. V raziskavi je sodelovalo 268 dijakov, ki so vključeni v izobraževalni proces na Šolskem centru Ravne na Koroškem in Šolskem centru Slovenj Gradec. To je predstavlja 9,1-odstotni delež vseh dijakov, ki se izobražujejo v koroški regiji¹.

Pridobljene podatke smo obdelali s statističnim programom IBM Statistic 22 na nivoju deskriptivne in inferenčne statistike, pri čemer smo za ugotavljanje razlik glede na spol in kraj bivanja uporabili χ^2 , tj. kvadrat preizkusa hipoteze neodvisnosti.

5 REZULTATI IN RAZPRAVA

V poglavju predstavljamo rezultate in njihovo interpretacijo ločeno po posameznih proučevanih sklopih: sklop trditev, ki se nanašajo na mite o nasilju v družini, na partnersko zvezo, ter sklop, ki se nanaša na vzgojna ravnanja.

5.1 Sklop mitov o nasilju v družini

Tabela 1: Stopnja strinjanja dijakov s trditvami o nasilju v družini, ki se nanašajo na mite

Trditev	Sploh se ne strinjam	Ne strinjam se	Niti ne strinjam / niti strinjam	Strinjam se	Popolnoma se strinjam	Skupaj
Nasilje v družini je posledica splošnega nasilja v družbi.	16 (6 %)	52 (20 %)	103 (39 %)	82 (31 %)	13 (5 %)	266 (100 %)
Nasilno ravnanje je prirojena lastnost posameznika.	32 (12 %)	66 (25 %)	90 (34 %)	69 (26 %)	9 (3 %)	266 (100 %)
Nasilneži zagotovo prihajajo iz nasilnega okolja in so imeli težko otroštvo.	16 (6 %)	28 (11 %)	94 (36 %)	110 (42 %)	13 (5 %)	261 (100 %)
Zgolj alkoholiki pretepajo svoje žene.	55 (21 %)	72 (28 %)	60 (23 %)	58 (22 %)	16 (6 %)	261 (100 %)
Ne more biti tako hudo, če ženska ne odide.	49 (19 %)	67 (25 %)	104 (40 %)	24 (9 %)	19 (7 %)	263 (100 %)

Pri trditvi *Nasilje v družini je posledica splošnega nasilja v družbi* je največji delež vprašanih srednješolcev odgovorilo, da se niti ne strinjajo niti strinjajo (39 %). V nadaljevanju ugotavljamo, da je v delu strinjanja več takšnih, ki so izrazili le strinjanje, kot tistih, ki so izrazili

popolno strinjanje, podobno se kaže na področju nestrinjanja.

Podoben trend razporeditve odgovorov se kaže tudi pri trditvi *Nasilno ravnanje je prirojena lastnost posameznika*, le da je dijakov, ki se s trditvijo sploh ne strinjajo, nekoliko več (12 %). Delež tistih, ki se niti ne

¹ Po podatkih statističnega urada Slovenije (18) se je v šol. letu 2016/17 v Sloveniji izobraževalo 75.325 dijakov, od tega iz koroške regije 2.829.

strinjajo niti strinjajo je precej visok, kar do neke mere nakazuje na neodločnost in tudi opravičevanje nasilnih ravnanj, kar zagotovo sooblikuje njihovo stopnjo kritičnosti do nasilja v družini.

S trditvijo *Nasilneži zagotovo prihajajo iz nasilnega okolja in so imeli težko otroštvo* se največ dijakov strinja (42 %), precej je takšnih, ki se niti ne strinjajo niti strinjajo (36 %). Odgovori dijakov nakazujejo toleranten odnos do nasilja v družini, ki izhaja predvsem iz razumevanja razlogov za uporabo takšnih ravnanj.

Največ dijakov se s trditvijo *Zgolj alkoholiki pretepaajo svoje žene* ne strinja (28 %) ali pa sploh ne strinja (21%). Podatek kaže na dokaj visok delež dijakov, ki razlogov za pretepanje žene ne vidijo zgolj v alkoholu. Pokazala se je tudi statistično pomembna razlika ($\chi^2 = 13,019,397$, $g = 4$, $p = 0,011$), ki kaže, da je nestrinjanje s trditvijo izrazilo več deklic, iz česar lahko

povzamemo, da imajo do nasilja v družini v povezavi s prekomernim pitjem alkohola deklice bolj kritičen odnos.

Pri trditvi *Ne more biti tako hudo, če ženska ne odide* je velik delež odgovorov v kategoriji niti se ne strinjam niti se strinjam (40 %). Precej visok pa je tudi delež dijakov, ki izražajo nestrinjanje s trditvijo (se ne strinjam ali se popolnoma ne strinjam) in znaša 44 %. Ker vsebina trditve nakazuje, da odgovornost za nasilno ravnanje nosi žrtev, iz odgovorov dijakov razumemo, da je delež dijakov, ki v zvezi z odgovornostjo žrtve izražajo kritičnost, relativno visoka. Nadaljnja analiza je še pokazala obstoj statistično pomembne razlike ($\chi^2 = 14,787$, $g = 4$, $p = 0,003$) glede na spol, in sicer se s trditvijo ne strinja več deklic. Iz tega lahko razumemo, da imajo deklice bolj kritičen pogled na odgovornost za pojav nasilja v družini.

5.2 Sklop partnerska zveza v nasilju v družini

Tabela 2: Stopnja strinjanja dijakov s trditvami o nasilju v družini, ki se nanašajo na partnersko zvezo

Trditev	Sploh se ne strinjam	Ne strinjam se	Niti ne strinjam / niti strinjam	Strinjam se	Popolnoma se strinjam	Skupaj
Ženska, ki jo mož udari, si je včasih tudi sama kriva za to.	59 (22 %)	61 (23 %)	88 (33 %)	45 (17 %)	11 (4 %)	264 (100 %)
Nikoli, pod nobenimi pogoji, mož ne sme udariti žene in obratno.	18 (7 %)	23 (9 %)	66 (25 %)	124 (47 %)	34 (13 %)	265 (100 %)
Ena klobuta ženi/možu še ne pomeni, da gre za nasilje v družini.	46 (17 %)	60 (23 %)	81 (31 %)	56 (21 %)	20 (8 %)	263 (100 %)
Za ohranitev družine je vredno potrpeti tudi kakšno klobuto.	50 (19 %)	61 (23 %)	70 (27 %)	65 (25 %)	18 (7 %)	264 (100 %)
Velika omejitev je, če mož ali žena prepove partnerju stike z njegovo družino.	23 (9 %)	27 (10 %)	52 (20 %)	125 (47 %)	37 (14 %)	264 (100 %)
Če mož ali žena partnerja udari zaradi ljubosumja, to pomeni, da ga resnično ljubi.	43 (16 %)	57 (22 %)	101 (38 %)	52 (20 %)	12 (5 %)	265 (100 %)

Pri trditvah, ki smo jih opredelili v sklopu partnerskih odnosov, se je pri večini pokazala statistično pomembna razlika. Pri vseh trditvah se kaže tudi visok delež dijakov, ki izražajo neopredeljenost z odgovorom niti se ne strinjam niti se strinjam, kar je do neke mere zaskrbljujoče, saj nakazuje na njihov nekritičen odnos do nasilja v družini.

S trditvijo *Ženska, ki jo mož udari, si je včasih tudi sama kriva* za to je nestrinjanje (sploh se ne strinjam, ne strinjam se) izrazilo 45 %, kar kaže na kritičnost do nasilnih ravnanj, ostali so izrekli strinjanje ali pa odgovorili, da se niti ne strinjajo niti strinjajo, pri čemer je delež slednjih precej visok (33 %) in izraža njihovo neopredeljenost do takšnih ravnanj. Nadaljnja analiza je pokazala, da obstaja statistično pomembna razlika glede na spol ($\chi^2 = 23,599$, $g = 4$, $p = 0,000$), in sicer je med tistimi, ki se s trditvijo ne strinjajo, več deklic in so bolj kritične.

Trditev *Nikoli, pod nobenimi pogoji, mož ne sme udariti žene in obratno* izraža največji delež strinjanja s trditvijo (60 %). V nadaljevanju je bila ugotovljena statistično pomembna razlika ($\chi^2 = 23,599$, $g = 4$, $p = 0,000$) glede na spol, in sicer se je več deklic s trditvijo popolnoma strinjalo. Iz tega sklepamo, da težje sprejemajo takšna

ravnanja, so bolj kritične ter občutljive do pojava nasilja v družini.

Pri trditvi *Ena klobuta ženi/možu še ne pomeni, da gre za nasilje v družini* je nestrinjanje izrazilo 40 % udeležencev, delež dijakov, ki se niso niti ne strinjali niti strinjali, znaša 31 %. Odgovori pri tej trditvi kažejo na neko stopnjo kritičnosti do nasilnih ravnanj v smeri razumevanja enkratnega nasilnega ravnanja kot nasilja v družini, vendar na takšen način še vedno razmišlja manj kot polovica anketirancev. Statistično pomembna razlika ($\chi^2 = 011,605$, $g = 4$, $p = 0,021$) kaže, da se več deklic ne strinja s trditvijo, s čimer izražajo večjo kritičnost do enkratnih nasilnih ravnanj.

S trditvijo *Za ohranitev družine je vredno potrpeti tudi kakšno klobuto* je največ dijakov izrazilo nestrinjanje (42 %). Ostali so se s tem strinjali oz. izražajo neopredeljenost z odgovorom niti se ne strinjam niti se strinjam. V nadaljevanju je analiza pokazala statistično pomembno razlika ($\chi^2 = 30,009$, $g = 4$, $p = 0,000$), ki kaže, da je nestrinjanje s trditvijo večje pri deklicah. Njihovo kritičnost razumemo v smislu, da deklice v partnerskem odnosu za ohranjanje družine kot skupnosti v manjši meri izkazujejo pripravljenosti za sprejemanje nasilnih ravnanj.

S trditvijo *Velika omejitev je, če mož ali žena prepove partnerju stike z njegovo družino* se več kot polovica (61 %) dijakov strinja, ostali se v približno enakih deležih s tem ne strinjajo ali pa so neopredeljeni. Omejitev stikov z lastno družino kaže na nezaupanje med partnerjema in je lahko tudi pokazatelj potrebe po nadzoru in kontroli, preko česar se prav tako izvaja nasilje v družini. Statistično pomembna razlika ($\chi^2 = 13,372$, $g = 4$, $p = 0,010$), ki se je pokazala v smeri večjega popolnega strinjanja s trditvijo pri deklicah, ponovno potrjuje, da so deklice do nasilja v družini bolj kritične in imajo razvito večjo občutljivost do tega pojava.

S trditvijo *Če mož ali žena udari partnerja zaradi ljubosumja, to pomeni, da ga resnično ljubi* se sploh ne strinja ali ne strinja 38 % vprašanih dijakov, enak delež

se jih niti ne strinja niti strinja. Ostali (25 %) se s trditvijo strinjajo. Kljub temu da je delež dijakov, ki se s trditvijo strinjajo, najmanjši, je še vedno visok. Strinjanje s trditvijo nakazuje na razmišljanje o sprejemljivosti izkazovanja ljubosumja ter dopustnosti izražanja nasilnih ravnanj v partnerskem odnosu kot načina izkazovanja ljubezni do partnerja. Pri tem so se pokazale statistično pomembne razlike glede na spol ($\chi^2 = 18,066$, $g = 4$, $p = 0,001$) in kažejo, da je strinjanje s trditvijo večje pri fantih, iz česar sklepamo, da nasilna ravnanja v večji meri razumejo kot izraz ljubezni, pri čemer menimo, da izražanje ljubezni zamenjujejo z zadovoljevanjem potreb po kontroli in nadzoru. Zato prav tako ocenjujemo, da v večji meri kot sprejemljivo ravnanje razumejo tudi izražanje ljubosumja.

5.3 Sklop vzgojna ravnanja v nasilju v družini

Tabela 3: Stopnja strinjanja dijakov s trditvami o nasilju v družini, ki se nanašajo na vzgojna ravnanja

Trditev	Sploh se ne strinjam	Ne strinjam se	Niti ne strinjam / niti strinjam	Strinjam se	Popolnoma se strinjam	skupaj
Nič ni narobe, če otroka udarimo po ritki, ko si to zasluži.	22 (8 %)	30 (11 %)	85 (32 %)	111 (42 %)	18 (7 %)	266 (100 %)
Otroku bi morali dovoliti, da sam izbere primerno kazen, ko je neobgljiv.	35 (13 %)	86 (32 %)	69 (26 %)	58 (22 %)	19 (7 %)	267 (100 %)
Poslati otroka spat brez večerje je primeren vzgojni ukrep, če je otrok zelo neobgljiv.	80 (30 %)	75 (28 %)	65 (24 %)	25 (9 %)	23 (9 %)	268 (100 %)
Otroku morajo starši ugoditi vse želje, če je to le mogoče.	55 (21%)	72 (27%)	84 (32%)	36 (14%)	18 (7%)	265 (100%)
Otroci, vzgajani s trdo roko, so bolj pripravljeni na življenje.	17 (6%)	31 (12%)	89 (34%)	111 (42%)	16 (6%)	264 (100%)

S trditvijo *Nič ni narobe, če otroka udarimo po ritki, ko si to zasluži* se je strinjalo ali popolnoma strinjalo 49 % vprašanih, delež dijakov, ki se niso niti strinjali niti ne strinjali, znaša 32 %. Odgovori vprašanih dijakov kažejo, da nasilna ravnanja v vzgojnem delovanju sprejemajo. Iz nizke kritičnosti dijakov do nasilnega vzgojnega delovanja sklepamo, da bodo takšna ravnanja, ko bodo v vlogi staršev, izbirali tudi sami.

Prav smo tako iz stališč do trditve *Otroku bi morali dovoliti, da sam izbere primerno kazen, ko je neobgljiv* razbrali dovtetnost dijakov za avtoritarni vzgojni stil. Njihovi odgovori namreč kažejo, da izrek kazni razumejo kot domeno staršev, saj je največ takšnih, ki se ne strinjajo (32 %) ali sploh ne strinjajo (13 %) s trditvijo, da bi morali otroku dovoliti izbiro primerne kazni. Visok je tudi delež dijakov, ki so neopredeljeni (26 %).

Pri trditvi *Poslati otroka spat brez večerje je primeren vzgojni ukrep, če je otrok zelo neobgljiv* se je pokazala precejšnja kritičnost dijakov, 58 % jih je izreklo nestrinjanje, strinjanje je izrazilo le 18 % vprašanih. V povezavi s prejšnjo trditvijo, ki vodi v razmišljanje o kazni kot nalogi staršev, lahko iz rezultatov pri tej trditvi povzemamo, da dijaki kaznovanje kot vzgojno delovanje razumejo v mejah družbeno (vzgojno) sprejemljivega ravnanja.

Trditev *Otroku morajo starši ugoditi vse želje, če je to le mogoče*, ima najvišji delež nestrinjanja, ki skupaj s

popolnim nestrinjanjem znaša 48 %. Visok je tudi delež neopredeljenih (32 %). Narava trditve je takšna, da izraža permissivno vzgojno ravnanje in glede na nakazano naklonjenost dijakov do avtoritarnega vzgojnega stila so odgovori pri tej trditvi pričakovani. Pokazala se je tudi statistično pomembna razlika ($\chi^2 = 9,397$, $g = 4$, $p = 0,052$), ki kaže, da se s trditvijo strinja več deklic. Sklepamo torej, da so bolj kot fantje v tem delu naklonjene permissivnemu vzgojnemu ravnanju.

Strinjanje 48 % anketirancev s trditvijo *Otroci, vzgajani s trdo roko, so bolj pripravljeni na življenje* izraža naklonjenost večine dijakov do avtoritarne vzgoje. Poleg tega se kaže še visok delež dijakov, ki se s trditvijo niti ne strinjajo niti strinjajo (34 %). Struktura odgovorov dijakov pri tej trditvi kaže na veliko verjetnost, da bodo dijaki kot starši potrebovali dosti spodbud in usmerjanja pri oblikovanju primerne starševske vloge..

4 ZAKLJUČEK

V sklopu trditev, temelječih na mitih o nasilju, so odgovori dijakov na Koroškem pokazali, da je pri trditvah, ki o nasilju v družini govorijo kot o posledici splošnega nasilja v družbi, prirojene lastnosti posameznika ter o težkem otroštvu nasilnežev in prihajanju iz nasilnih okolij, visok delež tistih, ki se s trditvami niti ne strinjajo niti strinjajo. Pri zadnji trditvi je

poleg visokega deleža neopredeljenih najvišji delež dijakov, ki se s trditvijo strinjajo. Pri trditvi *Zgolj alkoholiki pretepajo svoje žene* so dijaki izrazili visoko stopnjo nestrinjanja, kar kaže na njihovo kritičnost do tega. Podobno se je kritičnost dijakov pokazala tudi pri trditvi, da ne more biti tako hudo, če ženska ne odide. Pri slednji trditvi je visok tudi delež dijakov, ki se s trditvijo niti ne strinjajo niti strinjajo. Večja kritičnost se je pri trditvah *Zgolj alkoholiki pretepajo svoje žene* in *Ne more biti tako hudo, če ženska ne odide* pokazala pri deklacijah.

V sklopu trditev, ki se nanašajo na pojav nasilja v družini v zvezi s partnerskim odnosom, se je pri naslednjih trditvah pokazala določena mera kritičnosti dijakov: *Ženska, ki jo mož udari, si je včasih tudi sama kriva za to* in *Nikoli, pod nobenimi pogoji, mož ne sme udariti žene in obratno*. Nekritičnost dijakov pa smo zasledili pri trditvah *Če mož ali žena partnerja udari zaradi ljubosumja, to pomeni, da ga resnično ljubi*, *Ena klofuta ženi/možu še ne pomeni, da gre za nasilje v družini* ter *Za ohranitev družine je vredno potrpeti tudi kakšno klofuto*. Pri vseh trditvah tega področja so se pokazale tudi statistično pomembne razlike glede na spol. Kažejo, da so deklice do nasilnih ravnanj v partnerskem odnosu bolj kritične kot dečki.

V sklopu trditev o vzgojnih ravnanjih se pri vseh trditvah: *Nič ni narobe, če otroka udarimo po ritki, ko si to zasluži*, *Otroku bi morali dovoliti, da sam izbere primerno kazen, ko je neubogljiv*, *Poslati otroka spat brez večerje je primeren vzgojni ukrep, če je otrok zelo neubogljiv*, *Otroku morajo starši ugoditi vse želje, če je to le mogoče* in *Otroci, vzgajani s trdo roko, so bolj pripravljeni na življenje*, kaže sprejemljivost nasilnih ravnanj v vzgojnem ravnanju. Pokazala se je tudi statistično pomembna razlika pri trditvi *Otroku morajo starši ugoditi vse želje, če je to le mogoče*, ki kažejo večjo naklonjenost deklic do uporabe nasilnih ravnanj pri vzgojnem delovanju.

Ugotavljamo, da samo obravnava nasilja v družini, ki je v slovenskem prostoru vzpostavljena, zagotovo ni dovolj, da bi se do nasilja v družini oblikovala manjša oz. ničelna toleranca. Poleg obravnave primerov nasilja v družini, kar je smiselno, bi bilo v skladu z rezultati raziskave pri koroških srednješolcih treba vplivati še na njihova stališča do nasilja v družini, saj v proučevanih sklopih sicer kažejo neko stopnjo kritičnosti do proučevanega pojava, ki je večja pri deklacijah kot dečkih, a z njo nikakor ne moremo biti v celoti zadovoljni. Zvišati bi bilo treba občutljivost dijakov v smeri približevanja ničelni toleranci do tega pojava.

Ker so v raziskavi spoznana stališča do nasilja v družini stališča srednješolcev in se ta poleg področja mitov o nasilju v družini nanašajo tudi na partnerske odnose in vzgojna ravnanja, v katerih vlogah in odnosih se bo vključena populacija umeljavalna v prihodnosti, je vpliv na njihova stališča smiselna in potreben, še posebej zato, ker se stališča oblikujejo in spreminjajo celo življenje, največ znotraj skupin, ki jim pripadamo, pri

čemur so še posebej pomembne tudi primarne skupine, kot so družina, prijatelji, ki posameznika podprejo in nagradijo, kadar sprejme njihov vrednostni sistem in stališča oz. ga lahko izločijo, če se posameznik ne sklada z vrednostnim sistemom (14). Poleg referenčnih skupin (družina, vrstniki) na oblikovanje in spreminjanje stališč vplivajo še informacije in znanje, pridobljeni preko izobraževalnih institucij in medijev, ter osebne značilnosti, kot so izkušnje, samopodoba, potrebe in želje (19).

Spreminjanje stališč je povezano s spreminjanjem socialnega konteksta, sistema ideologije, saj so stališča relativno trajne kognitivne oz. osebne strukture (19). Tako menimo, da bi bilo za spreminjanje stališč na področju nasilja v družini pri srednješolcih smiselno izvajati dejavnost, ki bi vsebovala dovolj vsebin in informacij, preko katerih bi dijake seznanjali z negativnimi posledicami nasilja v družini ter jih spodbujali h kritičnemu razumevanju posameznih nasilnih ravnanj. Prav tako bi bilo smiselno dejavnost izvajati z izkustvenim učenjem, pri katerem ima osrednjo vlogo celovita osebna izkušnja. Gre za obliko, ki skuša povezati neposredno izkušnjo, opazovanje, spoznanje in ravnanje v neločljivo celoto (20). Takšen način učenja bi srednješolcem omogočil neposredne izkušnje doživljanja nasilja in njegovih posledic. Menimo, da bi jih to lahko spodbudilo k nenasilnemu, asertivnemu delovanju v odnosu do drugih. Izkustveni način izvajanja vsebin za spreminjanje stališč srednješolcev do nasilja v družini razumemo kot primeren, saj je zanj potrebno celostno nebesedno, intuitivno, čutno in čustveno doživljanje, pa tudi razumsko, analitično spoznavanje in sklepanje. Pomembno je, da se prepletajo in srečujejo v interakciji, kjer spoznavni vidik črpa energijo iz čustvenega in čustveni iz razumevanja (20). Izvedena dejavnost bi na srednješolce delovala motivacijsko, da bi do nasilnih ravnanj razvili nižjo toleranco oz. višjo občutljivost. Pri oblikovanju sklopa tovrstne dejavnosti bi lahko izhajali iz ekološkega modela, ki zajema pregled varovalnih dejavnikov in dejavnikov tveganj z ozaveščanjem na vseh ravneh (21).

Da je oblikovanje ter predvsem izvajanje sklopa takšne dejavnosti na področju zmanjševanja in preprečevanja nasilja v družini potrebno, potrjujejo tudi spoznanja Domiter Protnerjeve (21), ki ugotavlja, da je na družbeni ravni nekaj univerzalnih preventivnih dejavnosti, namenjenih vsem, podobno je z ozaveščanjem na ravni skupnosti, kaže pa se pomanjkanje preventivnih programov, namenjenih rizičnim skupinam, in tudi individualnih preventivnih programov na sekundarni ravni. S takšnimi »preventivnimi programi na sekundarni ravni bi zmanjšali možnost prenosa nasilja v naslednje generacije« (21) in s tem sledili cilju, ki je zmanjševanje oz. odpravljanje nasilja v družini v naši družbi.

Nasprotje interesov: Avtorji izjavljajo, da pri raziskavi ne obstaja nasprotje interesov.

Financiranje: Raziskava ni bila finančno podprta.

LITERATURA

1. Ustava Republike Slovenije (URS). Uradni list RS, 2016; 75.
2. Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND). Uradni list RS, 2016; 68.
3. Medarič Z. Domestic Violence against women in Slovenia: A Public Problem? *Revija za socialnu politiku* 2011; 1: 25–45.
4. Kazenski zakonik (KZ-1). Uradni list RS 2017; 17.
5. Filipčič K. O pravnih vidikih odzivanja na nasilje v družini. V: Muršič M, Filipčič K, Klemenčič I, Pušnik M in Lešnik Mugnaioni D, ur. (O)krog nasilja v družini in šoli. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani; 2012. str. 43–74.
6. Filipčič K. Miti o nasilju v družini. V: Kanduč Z, ur. Žrtve, viktimizacije in viktimološke perspektive. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti; 2002. str. 60–77.
7. Izaguirre A. in Calvete E. Children who are exposed to intimate partner violence: Interviewing mothers to understand its impact on children. *Child Abuse and Neglect* 2015; 48: 58–67.
8. Klarin M. in Matešič S. Vršnjačko nasilje medu adolescentima u kontekstu roditeljskog ponašanja. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja* 2014; 1: 81–92.
9. Muršič M. Prekiniti krog nasilja (za varnejše družine in vzgojno-izobraževalne zavode). V: Muršič M, Filipčič K, Klemenčič I, Pušnik M in Lešnik Mugnaioni D, ur. (O)krog nasilja v družini in šoli. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani; 2012. str. 7–42.
10. Domiter Protner K. Zloraba otrok v družini. Možnosti ukrepanja. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2014.
11. Klemenčič I. Družbene spremembe in učni (ne)uspeh v kontekstu preprečevanja nasilja v družini. V: Muršič M, Filipčič K, Klemenčič I, Pušnik M in Lešnik Mugnaioni D, ur. (O)krog nasilja v družini in šoli. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani; 2012. str. 78–102.
12. Pušnik M. Nasilje v šoli v krogu nasilja. V: Muršič M, Filipčič K, Klemenčič I, Pušnik M in Lešnik Mugnaioni D, ur. (O)krog nasilja v družini in šoli. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani; 2012. str. 107–144.
13. Babšek B. Osnove psihologije: skrivnosti sveta v nas. Celje: Celjska Mohorjeva družba: Društvo Mohorjeve družbe, 2009.
14. Kompare A, Stražičar M, Dogša I, Vec T, Jaušovec N in Čurk J. Psihologija: spoznanja in dileme. Ljubljana: DZS, 2005.
15. Nastran Ule M. Temelji socialne psihologije. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, 2000.
16. Medarič Z. Sociološki vidiki nasilja nad ženskami v družini: magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, 2009.
17. Sedmak M in Kralj A. Povečanje tolerancije prema nasilju nad ženama u privatnoj sferi: promjene u slovenskom javnom mnjenju između 2005. i 2012. godine. *Revija za sociologiju* 2014; 1: 31–58 [internet]. Pridobljeno 20. 5. 2016 s spletne strani: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=195006.
18. Regije v številkah. Statistični portret slovenskih regij [internet]. Pridobljeno 4. 6. 2017 s spletne strani: <http://www.stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/8941/regije-v-stevilkah.pdf>.
19. Ule M. Socialna psihologija. Analitični pristop k življenju v družbi. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2009.
20. Marentič Požarnik B. Psihologija učenja in pouka. Ljubljana. DZS, 2000.
21. Domiter Protner K. Socialnoekološki model preventivne dejavnosti na področju izpostavljenosti otrok in mladostnikov nasilju v družini. *Socialno delo* 2013; 4: 251–260.